

**2007 ОНЫ ГУРАВДУГААР УЛИРЛЫН БАЙДЛААРХ
БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГУУДЫН
НЭГТГЭЛИЙН СУДАЛГААНЫ ТАНИЛЦУУЛГА**

2007.10.31

Улаанбаатар хот

НЭГ. ББСБ-ЫН ӨНӨӨГИЙН БАЙДЛЫН ТАЛААР

Тайлант улиралд Ситизенс ХХК-нд Хорооны тогтоолоор банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгож, харин Материал лизинг ББСБ ХХК-ийн банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг Хорооны тогтоолоор хүчингүй болгосноор гуравдугаар улирлын нэгтгэлд нийт 141 ББСБ хамрагдсан нь өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхэлж буй ББСБ-уудын тоо 14.0 хувиар /*өмнөх оны мөн үед 163 ББСБ*/ буурсан байна.

Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуульд заасан үйл ажиллагаануудыг ББСБ-уудын эрхэлж буй төрлөөр нь ангилж үзэхэд давхардсан тоогоор зээлийн үйл ажиллагаа 138, гадаад валютын арилжааны үйл ажиллагаа 55, итгэлцлийн үйлчилгээ 11 /*Дельта сан, Транскапитал*/, санхүүгийн түрээсийн үйлчилгээ 12 /*Монгол лизинг, Дельта сан, Би энд Жи финанс*/, факторингийн 4 /*Ийст Уэст факторинг*/, цахим төлбөр тооцоо, мөнгөн гуйвуулгын үйлчилгээ 9 /*Мөнгөн гүүр, Шинэ төгрөг, Кредит монгол*/, хөрөнгө оруулалт, санхүүгийн зөвлөгөө, мэдээлэл өгөх үйлчилгээг 3 /*Хөгжил эх*/ ББСБ тус тус дангаар буюу нэмэлт тусгай зөвшөөрлөөр эрхэлж байна.

Орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж буй ББСБ-уудын тоо 28 байгаа нь нийт банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхэлж буй ББСБ-уудын 19.9 хувийг, тэдгээрийн нийт актив 2,243.5 сая төгрөгт хүрсэн нь нийт ББСБ-уудын активын 3.2 хувийг эзэлж байна. /*Хавсралт II*

Орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж буй ББСБ-дын байршлын хувьд авч үзвэл Дорнод аймагт 7, Дархан-Уул, Орхон аймагт тус бүр 3, Завхан, Архангай, Хөвсгөл, Төв зэрэг аймгуудад тус бүр 2, Сэлэнгэ, Сүхбаатар, Говь-Алтай, Увс, Баянхонгор, Дундговь, Хэнтий зэрэг аймгуудад тус бүр 1 ББСБ үйл ажиллагаа явуулж байна.

Гадаадын 100 хувийн болон хамтарсан хөрөнгө оруулалттай ББСБ-уудын тоо 15 болсон нь нийт ББСБ-ын 10.6 хувийг, тэдгээрийн нийт актив 14,199.6 сая төгрөгт хүрсэн нь ББСБ-ын нийт активын 19.2 хувийг тус тус эзэлж байгаа үзүүлэлттэй байна.

Дээрх ББСБ-уудыг харьяалалаар нь авч үзвэл, Дэлхийн Зөн Олон улсын байгууллагаас санхүүжигдсэн 1 /*Зөн сан Монгол*/, гадаадын 100 хувийн болон хамтарсан хөрөнгө оруулалттай 15 ББСБ үйл ажиллагаа явуулж байна. Энэ нь Япон улсын хөрөнгө оруулалттай 3 /*Тэнхлэг финанс, Мариго, Сар шинэ интернейшнл*/, Их Британи, Умард Ирландын Нэгдсэн Вант Улсын хөрөнгө оруулалттай 2 /*Санкредит, Ийст Уэст факторинг*/, БНХАУ, БНСУ, ОХУ-ын болон Италийн 100 хувийн ба хамтарсан хөрөнгө оруулалттай 10 /*Грасслэнд, Футур эволюшн, Би И Ай*/ ББСБ үйл ажиллагаа явуулж байна. /*Хавсралт 2*

Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл авсан боловч үйл ажиллагаа явуулж эхлээгүй болон 2007 оны гуравдугаар улирлын санхүүгийн тайлангаа ирүүлээгүй Кредит лизинг, Альфа кредит, Монголын валютын төв бирж, Афин, Ундрах, Дархан сайхан булаг, Ханбуурал кредит, Цэцэрлэг-Ар, Хануй сан, Монголтхан инвест, Тэргүүн хөгжлийн хөтөч, Инвест кредит, Монгол лизинг зэрэг нийт 23 ББСБ-уудыг нэгтгэлд хамруулсан нь нийт ББСБ-уудын 16.3 хувийг эзэлж байна. Дээрх ББСБ-уудын санхүүгийн тайланг өмнөх улирлуудаар болон эхлэлтийн тэнцэлээр нэгтгэлд хамрууллаа.

Тайлант улиралд Улаанбаатар хот, орон нутаг дахь ББСБ-ын нийт салбар, нэгжийн тоо 62, нийт хувь нийлүүлэгчдийн тоо 419, нийт ажиллагсдын тоо 559 гаруйд хүрчээ. Мөн давхардсан тоогоор 43.4 мянга гаруй харилцагчдад санхүүгийн үйлчилгээг үзүүлсэн байна.

Судалгаанаас үзэхэд ББСБ-уудын олгож буй зээлийн хүүгийн түвшин дундажаар 2.0-3.5 хувь, бусдаас татан төвлөрүүлсэн санхүүгийн эх үүсвэрт төлж буй хүүгийн түвшин дундажаар 0.5-2.0 хувь байна.

ББСБ-уудын нийт актив 2007 оны гуравдугаар улирлын байдлаар 73,983,825.1 сая төгрөгт хүрсэн нь банкны салбарын нийт активын /2,936,791.9 тэрбум төгрөг/ 2.5 хувь, өөрийн хөрөнгө 47,553.2 сая төгрөгт хүрсэн нь нийт банкны системийн /345,662.9 сая төгрөг/ 13.8 хувьтай тэнцэж байна.

ХОЁР. ОРЛОГО, ЗАРЛАГА, АШИГТ АЖИЛЛАГААНЫ ТАЛААР

Нийт орлого тайлант хугацаанд өмнөх оны мөн үеэс /өмнөх оны мөн үед нийт орлого 5,724.4 сая төгрөг/ 77.6 хувь буюу 4,486.7 сая төгрөгөөр өсч 10,165.4 сая төгрөгт хүрсэн нь нийт эх үүсвэр, түүний дотор санхүүгийн бусад үүсвэр өмнөх оны мөн үеэс 10,134.6-19746.6 сая төгрөг болж нэмэгдсэнээр хүүгийн орлого авчирдаг актив 28,324.2-34,155.8 сая төгрөг болж өссөн байна

Нийт орлогын 58.4 хувийг зээлийн хүүгийн орлого эзэлж байгаа нь ББСБ-уудын хувьд зээлийн үйл ажиллагааны орлого нь нийт орлогын гол эх үүсвэр болж байна.

Нийт зардал өмнөх оны мөн үеэс /өмнөх оны мөн үед нийт зардал 4,917.5 сая төгрөг/ 67.4 хувь буюу 3,313.1 сая төгрөгөөр өсч 8,230.6 сая төгрөгт хүрсэн байна.

Нийт зардлын өсөлтийн шалтгаан нь нэгдүгээрт, ББСБ-уудад итгэлцлийн үйлчилгээгээр санхүүгийн эх үүсвэр бусдаас татан төвлөрүүлж байгаа, банк, санхүүгийн байгууллагаас зээл авах хандлага нэмэгдсэн, дамжуулан зээлдүүлэх төсөлд хамрагдах ББСБ-уудын тоо өссөн зэрэг объектив хүчин зүйлээс шалтгаалж хүүгийн зардал өссөн, хоёрдугаарт, үйлчилгээний цар хүрээ өргөжсөнтэй холбоотойгоор үйл ажиллагааны болон боловсон хүчинтэй холбоотой зардал нэмэгдсэн, гуравдугаарт, зээл болон зээлтэй адилтган тооцох активын хэмжээ нэмэгдсэн, активын чанар муудаж байгаагаас эрсдлийн зардал өссөн зэрэгтэй холбоотой байна.

ББСБ-ууд тайлант хугацаанд нийт 1,934.3 сая төгрөгийн татварын дараах цэвэр ашигтай ажилласан нь өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад /өмнөх оны мөн үеийн цэвэр ашиг 806.9 сая төгрөг/ 2.4 дахин өссөн үзүүлэлттэй байна. Энэ нь ББСБ-уудын үйл ажиллагааны цар хүрээ өсч, бусдаас татан төвлөрүүлсэн санхүүгийн эх үүсвэр нэмэгдэн, санхүүгийн зуучлалын хүрээ өргөжсөнтэй холбоотойгоор нийт орлого өссөн байна. Өөрөөр хэлбэл, нийт орлогын өсөлтийн хурдац нийт зардлын өсөлтийн хурдацаас их байгааг харуулж байна.

Тайлант хугацаанд тодорхой хэмжээгээр ашигтай ажилласан 110 ББСБ байгаа нь нийт ББСБ-ын 78.0 хувийг эзэлж байгаа ба тэдгээрийн ашиг 0.002 мянган төгрөгөөс 376.4 сая төгрөгийн хооронд хэлбэлзэж байна.

Харин 28 ББСБ буюу нэгтгэлд хамрагдсан нийт ББСБ-уудын 19.9 хувь нь алдагдалтай ажилласан байна. Тухайлбал, Империл гоулд /288.3 сая төгрөг/, Зөн сан Монгол /161.9 сая төгрөг/, Би энд Жи финанс /97.7 сая төгрөг/ зэрэг ББСБ-ууд алдагдалтай ажиллажээ.

Алдагдалтай ажиллаж байгаа зарим шалтгааныг нь тодруулж авч үзвэл, эрхэлж буй үйл ажиллагааны онцлог болон үйл ажиллагааны зардал өндөр /Зөн сан Монгол/, зээлийн

чанар муудсанаар эрсдлийн зардал өндөр байгаа /Би энд Жи финанс/, үйл ажиллагаа жигдрээгүй /Очир тигэм/ зэргээс шалтгаалжээ.

ББСБ-ууд нийт 1,934.8 сая төгрөгийн ашгийг хуримтлуулан тооцсон ба тухайн үеийн ашигтай ажилласан нийт 110 ББСБ-уудын арифметик дундаж ашиг 17.6 сая төгрөг байна.

ГУРАВ. АКТИВЫН ЧАНАР, ЗЭЭЛИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТАЛААР

3.1 Активын өөрчлөлтийн талаар

ББСБ-уудын тайлант улирлын нийт активын бүтцийг өмнөх оны мөн үетэй харьцуулан авч үзвэл дараах байдалтай байна. Үүнд:

№	Үзүүлэлт	2006.09.30		2007.09.30	
		Дүн	Хувь	Дүн	Хувь
A	Эргэлтийн хөрөнгө	53,862,695.3	93.2%	61,345,481.5	82.9%
1	Мөнгөн хөрөнгө	18,541,347.5	32.1%	17,794,718.3	24.1%
2	Богино хугацаат санхүүгийн хэрэгсэлд оруулсан хөрөнгө оруулалт	4,146,180.1	7.2%	4,211,252.0	5.7%
3	Зээл /цэврээр/	27,285,409.9	47.2%	32,734,904.3	44.2%
4	Санхүүгийн түрээсийн болон факторингийн тооцооны авлага /цэврээр/	338,280.1	0.6%	390,002.5	0.5%
5	Эрсдлийн сангууд	1,064,978.1	1.8%	1,446,857.1	2.0%
6	Хуримтлуулж тооцсон хүүгийн авлага	689,450.0	1.2%	1,205,976.8	1.6%
7	Авлага /цэврээр/	344,118.7	0.6%	1,105,721.7	1.5%
8	Бусад актив	2,820,782.1	4.9%	5,002,305.5	6.8%
Б	Эргэлтийн бус хөрөнгө	3,955,386.4	6.8%	12,638,343.6	17.1%
8	Үндсэн хөрөнгө (цэврээр)	3,803,267.6	6.6%	12,300,317.5	16.6%
9	Өмчлөх бусад хөрөнгө (цэврээр)	152,118.8	0.3%	338,026.1	0.5%
НИЙТ АКТИВ		57,818,081.7	100.0%	73,983,825.1	100.0%

Тайлант хугацаанд нийт эх үүсвэр нэмэгдсэнтэй холбоотойгоор нийт актив өмнөх оны мөн үеэс 28.0 хувь буюу 16,165.7 сая төгрөгөөр өсч 73,983.8 сая төгрөг болсон ба нийт активын бүтцэд өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад дараах өөрчлөлтүүд орсон байна.

Тухайлбал, нийт эх үүсвэр нэмэгдсэнээр хүүгийн орлого авчирдаг активуудын дүн 28,350.3-34,155.9 сая төгрөг болж өссөн ч хурдац нь нийт активын өсөлтийн хурдацаас бага байгаагаас нийт активт эзлэх хувийн жин нь 49.0-46.2 хувь болж буурсан, харин ББСБ-ууд үндсэн хөрөнгө их хэмжээгээр нэмж бэлтгэсэнтэй холбоотойгоор эргэлтийн бус хөрөнгийн дүн өсч нийт активт эзлэх хувийн жин 6.8-17.1 хувь болж өссөн байна.

3.2 Активын багцын чанар

ББСБ-уудын нийт эх үүсвэр нэмэгдсэнээр зээл, түүнтэй адилтгах актив /хүүгийн орлого авчирдаг актив/ өмнөх оны мөн үеэс 20.1 хувь буюу 5,829.2 сая төгрөгөөр өсч 34,155.9 сая төгрөгт хүрсэн нь нийт активын 44.2 хувийг эзэлж байна. Энэ нь банкны салбарын нийт олгосон зээлийн /1,971,156.9 тэрбум төгрөг/ 1.7 орчим хувьтай тэнцэж байна.

Зээл, түүнтэй адилтгах активын бүтэц дараах байдалтай байна. Үүнд:

	Ангилал	2007.09.30		2006.09.30		өөрчлөлт	
		Мөнгөн дүн	Хувь	Мөнгөн дүн	Хувь	Мөнгөн дүн	Хувь
1	Хэвийн зээл	31,092,711.10	91.0%	26,387,052.54	93.2%	4,705,658.56	-2.2%
2	Хугацаа хэтэрсэн зээл	1,282,627.19	3.8%	800,397.77	2.8%	482,229.42	1.0%
3	Чанаргүй зээл. Үүнээс:	1,780,549.38	5.2%	1,136,782.73	4.0%	643,766.65	1.2%
	а/ Хэвийн бус	509,579.15	1.5%	232,839.64	0.8%	276,739.51	0.7%
	б/ Эргэлзээтэй	570,247.59	1.7%	177,142.81	0.6%	393,104.78	1.1%
	в/ Муу	700,722.65	2.1%	726,800.29	2.6%	-26,077.64	-0.5%
	НИЙТ	34,155,887.67	100.0%	28,324,233.05	100.0%	5,831,654.62	0.0%

ДӨРӨВ. ПАССИВЫН БҮТЭЦ, ТӨЛБӨРИЙН ЧАДВАРЫН ТАЛААР

4.1 Нийт эх үүсвэрийн өөрчлөлтийн талаар

ББСБ-уудын тайлант улирлын нийт өр төлбөр ба өөрийн хөрөнгийн бүтцийг өмнөх оны мөн үетэй харьцуулж үзвэл дараах байдалтай байна.

/мянган

төгрөгөөр/

Үзүүлэлт	2006.09.30		2007.09.30	
	Дүн	Хувь	Дүн	Хувь
Санхүүгийн бусад эх үүсвэр	10,143,561.7	17.5%	19,746,564.0	26.7%
Банк, ББСБ-аас авсан зээл	4,710,642.6	8.1%	12,473,757.6	16.9%
Бусад эх үүсвэрийн данс /итгэлцэл, факторинг, мөнгөн гуйвуулга/	2,288,627.4	4.0%	3,585,176.7	4.8%
Төслийн зээлийн санхүүжилт	3,066,611.6	5.3%	3,654,402.7	4.9%
Бусад өр төлбөр	1,631,910.6	2.8%	6,684,037.2	9.0%
Хуримтлуулж тооцсон хүүгийн өглөг	130,553.1	0.2%	215,887.4	0.3%
Бусад пассив	1,501,357.4	2.6%	6,468,149.8	8.7%
Нийт өр төлбөр	11,775,472.3	20.4%	26,430,601.2	35.7%
Өөрийн хөрөнгө	46,042,609.5	79.6%	47,553,223.9	64.3%
Ердийн хувьцаа	42,383,578.9	73.3%	40,461,258.9	54.7%
Давуу эрхтэй хувьцаа	130,030.0	0.2%	16,340.0	0.0%
Хоёрдогч өглөг /5 жилээс дээш хугацаатай/	977,976.1	1.7%	1,625,021.8	2.2%
Нөөцийн сан	908,037.3	1.6%	4,596.5	0.0%
Нийгмийн хөгжлийн сан	64,736.8	0.1%	1,040,251.4	1.4%
Тухайн үеийн ашиг /алдагдал	807,030.0	1.4%	1,934,793.3	2.6%
Хуримтлагдсан ашиг/алдагдал	538,396.6	0.9%	1,622,823.9	2.2%
НИЙТ ПАССИВ БА ӨӨРИЙН ХӨРӨНГӨ	57,818,081.7	100.0%	73,983,825.1	100.0%

Тайлант хугацаанд нийт эх үүсвэр өмнөх оны мөн үеэс 28.0 хувь буюу 16,165.7 сая төгрөгөөр өсч 73,983.826.5 сая төгрөгт хүрсэн нь ББСБ-уудын банкнаас авсан зээлийн хэмжээ 2.6 дахин буюу 7,763.1 сая төгрөг, бусад пассив 2.6 дахин буюу 7,763.1 сая төгрөгөөр тус тус өссөнтэй холбоотой байна.

Нийт эх үүсвэрийн бүтцэд өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад дараах өөрчлөлтүүд орсон байна. Тухайлбал, өөрийн хөрөнгийн өсөлтийн хурдац нь нийт эх үүсвэрийн өсөлтийн хурдацаас бага байгаагаас өөрийн хөрөнгийн нийт эх үүсвэрт эзлэх хувийн жин 79.6-64.3 хувь болж буурсан, харин санхүүгийн бусад эх үүсвэрийн нийт эх үүсвэрт эзлэх хувийн жин 17.5-26.7 хувь болж өссөн.

Нийт эх үүсвэрийн 64.3 хувийг өөрийн хөрөнгөөр бүрдүүлж байгаа нь нэг талаас Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуульд заасны дагуу ББСБ нь зөвхөн өөрийн

хөрөнгөөр үйл ажиллагаа эрхэлнэ гэсэнтэй нийцэж байгаа, нөгөө талаас бусдаас санхүүгийн эх үүсвэр татан төвлөрүүлэх явц нь зохистой түвшинд байгааг харуулж байна.

ТАВ. ЗОХИСТОЙ ХАРЬЦААНЫ ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮДИЙН ТАЛААР

Санхүүгийн зохицуулах хорооны 2006 оны 11 дүгээр сарын 13-ны өдрийн 56 тоот тогтоолоор батлагдсан “Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлт тогтоох тухай журам”-аар тогтоосон зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтүүдийг ББСБ-ын нэгтгэлийн хувьд хэрхэн хангаж буйг үзэхэд:

- нийт өөрийн хөрөнгө **47,525.0** сая төгрөг, эрсдлээр жигнэсэн актив **56,189.1** сая төгрөг байгаагаас өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээний зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлт нэгдүгээр зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгийн хувьд 80.19 хувь, нийт өөрийн хөрөнгийн хувьд 84.58 хувь байгаа нь тус үзүүлэлтүүдийг хангасан.

- түргэн борлогдох актив **17,794.8** сая төгрөг, бусдаас татан төвлөрүүлсэн хөрөнгө **23,727.7** сая төгрөг байгаагаас төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварын харьцаа 75.0 хувь байгаа нь тус үзүүлэлтийг хангасан.

- Активын эрсдлийн санг Монголбанкны Ерөнхийлөгч, Санхүү, эдийн засгийн сайдын 2004 оны 459/207 тоот хамтарсан тушаалаар батлагдсан “Активыг ангилах, активын эрсдлийн сан байгуулж, зарцуулах журам”-ын дагуу **1,629.3** сая төгрөгөөр байгуулахаас **1,611.5** сая төгрөгөөр буюу **17.7** сая төгрөгөөр дутуу байгуулсан,

- Гадаад валютаар олгосон зээлийн өрийн үлдэгдэл, касст байгаа бэлэн валют, банкин дахь валютын харилцах дансан дахь үлдэгдэл нийт **13,911.9** сая төгрөг, бусдаас татан төвлөрүүлсэн хөрөнгө **3,528.5** сая төгрөг байгаагаас гадаад валютын ханшийн эрсдлийн зохисой харьцаа нь 21.85 хувь байгаа нь тус үзүүлэлтийг хангасан.

ЗУРГАА. ДҮГНЭЛТ

Санхүүгийн зохицуулах хорооны 2006 оны 3 дугаар сарын 27-ны өдрийн 05 тоот тогтоолоор батлагдсан “Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийн журам”-ын 8.2 дахь заалтад “**Хороо нь банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн 13.1-д зааснаас гадна дараах үндэслэлээр түдгэлзүүлнэ. Үүнд: 8.2.2. Ирүүлбэл зохих санхүүгийн тайлан мэдээг 6 сар дараалан Хороонд гаргаж өгөөгүй**” гэснийг үндэслэл болгон 3 дугаар хавсралтад нэр дурьдагдсан 7 ББСБ-ын банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг 6 сарын хугацаагаар түдгэлзүүлэх, тус журмын 8.3 дахь заалтад “**Хороо Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн 14.1-т заасан болон дараах үндэслэлээр ББСБ-ын банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгоно. Үүнд: 8.3.3 ББСБ нь улсын бүртгэлд бүртгүүлснээс хойш 1 жилээс дээш хугацаанд үйл ажиллагаа явуулаагүй; 8.3.5 Ирүүлбэл зохих санхүүгийн тайлан мэдээг 9 сар дараалан Хороонд гаргаж өгөөгүй**” гэснийг үндэслэл болгон 3 дугаар хавсралтад нэр дурьдагдсан 8 ББСБ-ын банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгох шаардлагатай байна. /Судалгааг хавсаргав/

БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ГАЗАР